1 Pantomim

Fejlesztő hatás

Kreativitás, együttműködés, motoros készségek fejlesztése, érzelmi nevelés

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

10 perc

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló és annak hátoldala, a terem felszerelési tárgyai, egyéb kellékek (kendők)

A gyakorlat leírása

A gyakorlatot a foglalkozás ráhangoló részében valósítsuk meg. *A diktatúra évtizedei* tabló bármely képével, a szövegekben megjelenő fogalmakkal kapcsolatban a tanulók csoportokban együttműködve készítenek egy hangok nélküli bemutatót/jelenetet. A többieknek a némajátékból ki kell találniuk a fogalmat vagy eseményt. (Hasonlóan az „Amerikából jöttem" játékhoz, csak itt nincs könnyítés a szókezdő betűkkel).

Megjegyzések

A feladat akár pontra is játszható. Jól alkalmazható ismétlő foglalkozás elemeként is, a tanult fogalmak átismétlésére, rögzítésére.

2 Közös(ségi) szabályok

Fejlesztő hatás

Szövegértés, önálló szövegalkotás, együttműködés, asszertivitás fejlesztése

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

20 perc

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló és a hátoldali szöveg 4. témája (Tiltott, Tűrt, Támogatott), jegyzetfüzet, íróeszköz, források

A gyakorlat leírása

A tabló, valamint a források segítségével a tanulók előbb megértik a TTT-rendszer lényegét, ezt követően a feladat második felében csoportszabályokat fogalmaznak meg. A szabályok közül legyen egy-egy a támogatott, a tiltott és a tűrt kategóriában is. Az önálló szövegalkotás után párban értékeljék a munkájukat, majd közösen válasszák ki a nekik legjobban tetsző szabályokat, amit javasolnak a csoportnak elfogadásra (szintén mindegyikből egyet-egyet). Ezután a párosok javasolnak egy-egy szabályt; a pedagógus moderálása mellett mindhárom kategóriából arányosan kerüljön be javaslat a közös szabályrendszerbe.

Megjegyzések

A fenti technika segítségével osztályszintű szabályokat is felállíthatunk, de egy-egy szakos fog-lalkozás, délutáni tanulás szabályainak kialakítására, valamint a csoportdinamika fejlesztésére is alkalmas.

3 Egy kis (rock)történelem

Fejlesztő hatás

Szövegértés, lényegkiemelés, figyelemkoncentráció fejlesztése

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

15 perc

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló, a témához kapcsolódó, korabeli, magyar dalszövegek, feladatlap/jegyzetfüzet, íróeszköz

A gyakorlat leírása

A korszakban népszerű zeneszámok szövegei segíthetik egy-egy résztéma jobb megértését, és jól alkalmazhatóak szövegértési gyakorlatként is. A pedagógus először kiosztja a dalszöveget, majd a tanár által összeállított feladatlap/kérdéssor mentén a tanulók elolvassák/feldolgozzák azt. Javasoljuk, hogy a szövegértésre reflektáló kérdések mellett képanyag/egyéb forrás is kapcsolódjon a feladatlaphoz: például a tablón szereplő lyukas zászlóban látható sárga rózsa szimbóluma, a pesti utcákat „taposó lánckerekek" ábrázolása. A cél a készségfejlesztés mellett a történelmi tények művészi ábrázolásának bemutatása. A feladat második felében a közös fogalomalkotás/fogalomkapcsolás következhet, ami kontextusba helyezi a dalokban rejtőző történeti/politikatörténeti vonatkozásokat.

Megjegyzések

Javasolt dalszövegek: Illés: Miért hagytuk, hogy így legyen; Bródy János: Ha én rózsa volnék; East - 1956

4 Freedom!!!

Fejlesztő hatás

Szövegértés, idegen nyelvi kompetencia fejlesztése

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

25 perc

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló hátoldali szövegei, szótár (lehet digitális is), internet, okoseszköz/laptop/PC, jegyzetfüzet, íróeszköz

A gyakorlat leírása

A feladat célja, hogy a tanulók az ismeretszerzés mellett gyakorolják az általuk tanult idegen nyelvet *A diktatúra évtizedei* tabló hátoldalán található szövegek fordításával. A szövegek lehetőséget biztosítanak a differenciálásra is, mert egyszerűbb és rövidebb, de hosszabb és bonyolultabb részek is találhatók bennük. A foglalkozás során a tanulók megismerik a tabló hátoldalán található szövegek tartalmát, és lefordítják annak részleteit vagy akár egészet. A szövegek mennyisége lehetővé teszi, hogy a feladatot szétosszuk tanítványaink között, így minden szövegből, szövegrészletből készülhet idegen nyelvű tartalom.

Megjegyzések

A munkába vonjuk be az idegen nyelvet oktató pedagógus kollégánkat!

Nézd meg a korszakról szóló videót!

5 Felelj, kérdezlek!

Fejlesztő hatás

Logikus gondolkodás, önálló szövegalkotási készség, együttműködés, asszertivitás fejlesztése

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

10 perc

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló hátoldali szövegei és képei, valamint animációja, tankönyvi szövegek és képek, feladatlapok, íróeszközök, atlasz

A gyakorlat leírása

A számokérések egyik érdekes módja lehet, ha a tanuló(k) nem válaszolnak, hanem kérdéseket tesznek fel, és így felelnek. A számokérésnek ebben a formájában nem feltétlenül a válaszokat értékeljük, hanem hogy ismereteinek biztos birtokában a tanuló képes-e jól kérdezni, rákérdezni a fontos elemekre a témában. Ehhez jól használható *A diktatúra évtizedei* tabló képe, animációja és hátoldali szövegei is. A feleltetés ilyen formájában időt is spórolhatunk, ha rövid felkészülés után a tanulók párban, egymást feleltetik le.

Megjegyzések

Gyakorlott csoportokkal dolgozva az értékelésben is számítsunk a diákok véleményére!

6 „A mi forradalmunk"

Fejlesztő hatás

Logikai gondolkodás, együttműködés, vizuális kultúra, digitális készségek, kommunikációs készségek fejlesztése, érzelmi nevelés, atmoszférateremtés

Életkori ajánlás

8. évfolyam

Időkeret

projekt

Eszközigény

A diktatúra évtizedei tabló hátoldala és animációja, jelmezek, papírok, író- és rajeszközök, kellékek

A gyakorlat leírása

Készítsünk egy saját, egyedi, a mi közösségünk (falunk, városunk, gyülekezetünk, iskolánk) történetére, részvételére, emlékére reflektáló október 23-i ünnepséget! A első lépésben a tanulók történelmi kutatást végeznek: interneten keresnek információkat, interjúznak a még élő szemtanúkkal, majd ezek alapján elkészítik az ünnepi megemlékezés forgatókönyvét. Ezt követően a magyar szakos kolléga segítségével elkészül a megjelenítés: a versek/dalok/szövegkönyv, esetleg a dramatizált megjelenítés/színpadképek. A vizuális kultúrát oktató kolléga segítségével jelmezeket, díszleteket is tervezhetünk. A projekt segítségével nemcsak a témakört dolgozzuk fel, hanem közösségünket is gazdagíthatjuk egy egyedi, saját emlékeken alapuló megemlékezéssel.

Megjegyzések

Ebben a projektben számos, az éves tervezésbe bekerülő elemet megvalósíthatunk. A tényleges kivitelezés során a tanulócsoport és az őket tanító/nevelő felnőttek (akár szülők) együttműködése is megvalósul(hat).

1. Kiket tüntettek ki „Hősi munkájukért”?

A listán számos, a munkaversenyben élen járó munkás (esztergályos, bányász, kőműves, olvasztár, szövőnő) szerepel, annyian, hogy neveiket itt felsorolni sem tudjuk.

2. A mosonmagyaróvári sortűz

A sortűz az 1956-os események közé tartozik. A feldühödött tömeg a mosonmagyaróvári laktanya előtt gyűlt össze, hogy a bent rejtőző „ávósokat” önkezükkel megbüntessék. A laktanya vezetésének parancsára géppuskákkal nyitottak tüzet az éneklő tömegre.

3. Miről kapta a nevét a Molotov-koktél?

Nevét a második világháborúban kapta: a finn katonák adták a palackoknak a gúnynevet. Molotov szovjet külügyminiszter a finn–szovjet háborúban többször nyilatkozta, hogy nem bombázzák a finneket, hanem élelmiszercsomagokat (Molotov-piknikkosarak) dobnak le. Erre reagáltak a finnek, és lett a robbanó palack „Molotov-koktél”.

4. Melyik együttes látható a képen? Melyik kategóriába tartoztak?

A képen az Illés együttes logója látható. Fennállásuk során – mind a saját stílusuk, szövegeik, mind a politikai környezet változásai miatt – mindhárom kategóriába bekerültek egy-egy alkalommal.

5. Minek a jelképe a galamb?

Mint állatalak számos dolog szimbólumává vált: a halhatatlanság, az anyaság jelképe mellett istennők szent állata. A kereszténységben a lélek, a Szentlélek szimbóluma lett.

6. Mit bányásztak Recsken?

Recsk az egyetlen valaha is művelt magyar rézbánya, amely már a XIX. századtól feltárásra került. Később az államvédelmi hatóságok titkos kényszermunkatábora működött itt a 40-es és 50-es években.

7. Kik voltak Nagy Imre társai?

A 301-es parcellában elhantolt testek közül Nagy Imrén kívül a következőket sikerült azonosítani: Gimes Miklós, Losonczy Géza, Maléter Pál és Szilágyi József.

8. Az úttörők jelképe

Öltözékük leglátványosabb eleme a speciális piros színű kendő volt, melyet nyakba kötve viseltek. Ez egyértelműen utal a cserkészmozgalom nyakkendőjére, ahonnan az úttörőmozgalom a példát vette.

A tanú

Bacsó Péter 1969-es filmklasszikusa, amely a Rákosi-korszak legsötétebb éveibe kalauzol bennünket. A kommunisták egy egyszerű gátőrből hol uszodaigazgatót, hol kutatóintézeti vezetőt csinálnak, majd egy koncepciós per koronatanújának képzik ki. Pelikán József azonban sehol sem felel meg a tőle elvárt szerepnek. A szatirikus hangvételű film tíz éven át be volt tiltva, először csak 1979-ben mutathatták be.

Kisnyilasok

A nyilas mozgalom azon tagjaira használt gúnyos kifejezés, akik 1945 után – igyekezve elfeledtetni a múltjukat – a kommunista párt híveivé és a kommunista diktatúra kiépülésének támogatóivá váltak. A kommunisták cserébe hajlandók voltak szemet hunyni a kisnyilasok múltja felett. „Kis ország vagyunk, egy csőcselékünk van, azzal kell mindent megoldani" – írta Heltai Jenő költő, a kor tanúja.

A budai vár kérdése

A kommunista hatalom nemcsak az embereket ítélte meg politikai alapon. A budai vár épületeit is nemkívánatosaknak nyilvánították: számos még menthető épületet megsemmisítettek. Szóba került a teljesen szétlőtt, de még álló budavári palota elbontása is, de erre végül nem került sor. Az évtizedeken keresztül elhanyagolt, romos épületegyüttes újjáépítése csak 1985-re fejeződött be.

Budapest pusztulása

A 2. világháború hatalmas pusztítást okozott: a főváros épületeinek háromnegyede megsérült vagy leomlott. A legnagyobb károkat az V. kerület és a budai városrész szenvedte el. Az 56-os forradalom Budapesten további pusztításokkal járt: 5000 épület, közel 11 000 lakás károsodott. Ez talán jelentéktelennek tűnhet a város félmilliós lakásállományához képest, az építőipar kapacitása azonban évente csak kb. 3000–6000 új lakást biztosított a világháborús pusztítást még ki sem hevert, lakásínséggel sújtott fővárosnak.

A vas és acél országa

A kifejezést Gerő Ernőnek tulajdonítják. Az ország szovjet nyomásra látott neki a nehézipar fejlesztésének. Ehhez azonban sem megfelelő technológia, sem nyersanyag nem állt rendelkezésre. A 90-es évekre minden nehézipari központ tönkrement.

A felvonulási tér

Hosszú téglalap alakú teresedés a Városligetnél, amit szovjet mintára hoztak létre a Regnum Marianum templom felrobbantását követően. A szocialista időkben ezen a téren tartották az állampárti tömegrendezvényeket és a katonai díszszemléket.

A néphadsereg

A fegyverkezési verseny során rengeteg felszerelés érkezett a Szovjetunióból. Emellett a magyar költségvetés 25%-át fordították a hadseregre, amelynek létszáma meghaladta a 200 000 főt, a párizsi békében engedélyezettek háromszorosát.

Macskakő

A német Katzenkopfstein, azaz macskafejkő tükörfordításából született a macskakő szavunk. Az 1956-os forradalom alatt a könnyen felszedhető kockákból építettek barikádokat a forradalmárok.

A krumplileves

„A krumplileves legyen krumplileves” – szokták idézni Kádár Jánost. Ebben a politikai hasonlatban arra utalhatott, hogy mindent tekintsünk annak, ami. Kedvenc étele azonban nem a krumplileves, hanem a stíriai metélt volt.

Kisdobosok, úttörők

Az úttörőmozgalom célja volt az ifjúságot „a haza és a párt iránti szeretetre és hűségre, proletár nemzetköziségre” nevelni. Az úttörőszövetség legkisebb, 8–10 éves tagjait kisdobosoknak nevezték. Ők kék, az úttörők vörös kendőt viseltek.

A tabló stílusa

A plakátművészet az ötvenes évektől virágzott fel ismét: az 1955-ös plakátkiállításon részt vevő művészek kinyilvánították, hogy a párt által meghatározott irány helyett színvonalasabb művészetet követnek. A hatalom természetesen továbbra is ellenőrzése alatt tartotta ezt a művészeti ágat is.

Éljen május 1-je!

Sokan tévesen a szocialista időszak ünnepének tartják az egyébként 1894 óta létező ünnepet, mely az Egyesült Államokban született, és a munkásjogok kivívásának emléknapjaként ünneplik. 1955 óta a katolikus egyház ezt a napot Munkás Szent József napjának nyilvánította, így katolikus ünnepnap is egyben.

Pártemblémák

A rendszerváltáskor a történelmi pártok mellett egy sor új politikai formáció jelent meg, amelyeknek emblémára volt szükségük. A Fidesz *A tanú* című filmből ismertté vált „magyar narancs”- szimbolikát választotta, benne a laza, falfirkaszerű felirattal, ami a párt fiatalos karakterére utalt. Az MSZP vörös szegfűjének szirmaiból egy vörös csillagot is ki lehetett rakni. A SZDSZ szabadságot jelképező piros és zöld madara a fehér háttérrel együtt nemzeti trikolórt is alkot. Az MDF tulipános életfáját eredetileg Szörényi Levente rajzolta meg a „ Fénylő ölednek édes örömében” című lemez borítójának hátoldalára.

A vasfüggöny

A kifejezést először Winston Churchill használta fultoni beszédében 1946-ban: „...vasfüggöny ereszkedik le Európára”. A vasfüggöny kifejezés azoknak az eszközöknek a gyűjtőfogalma is, amelyekkel a kommunista országok igyekeztek megakadályozni a határaikon való illegális átjutást: szögesdrót-akadályok, elektromos kerítések, aknazárak.

A határbontás

1989. május 23-án az osztrák és a magyar külügyminiszter szimbolikusan átvágta a vasfüggöny szögesdrótját. Addigra a már teljesen elavult határzár nem is állt, de a fotósok kedvéért alumíniumból ideiglenesen újraépítettek egy körülbelül harmincméteres darabot.

Az Illés együttes

Legendás magyar együttes, amely 1957 és 1973 között alkotott. Nyugati ihletésű pop, beat és folk-rock zenét játszottak. A zenekar többször is átalakult. Leghíresebb tagjai Illés Lajos, Szörényi Levente, Bródy János, Szörényi Szabolcs és Pásztory Zoltán voltak.

A népköztársaság címerei

A két címer nagyon hasonló: mindkettő alapja egy gabonakoszorú, de amíg a Rákosi-címer (1949–1957) közepén a kommunista eszméket jelképező vörös csillag, addig a Kádár-címerben (1957–1990) egy nemzeti színű pajzs volt.